

Сочивичина кћи, веома дражесна и лијепа, омили некаквом Турчину, па је узе за жену говорећи да би била права штета да се тако лијепа дјевојка изгуби међу Морлацима. Таквих смо закључака слушали и раније од гдјекојег Талијана који би са собом повео неку од наших морлачких дјевојака. Ко је већи варварин – Турчин или Талијан?

Травник

Но вратимо се опет Сочивици. Кад су Морлаци чули за његов бијег испјевали су пјесму у славу овога јуначког сина свога народа. Ја бих је радо преписао на крају ове књиге да сам успио да је забиљежим цијелу. Забиљежио бих је онајприје ради тога да се види како наши Морлаци, премда никада нису проучавали поезију и не умију чак

ни да читају, знају да састављају стихове, у којима, ако се не измијене идући од уста до уста, не недостаје ни једно потребно слово, а не мањка им ни многи срећни бљесак ватрене маште.

Српски побуњеник у Босни

(Цртеж Шарла Иријарта — из књиге *SOUVENIRS DE VOYAGE PENDANT L'INSURRECTION* par Charles Yriarte, Paris 1876)

Травнички паша, силно раздражен због попаре коју му је Сочивица скувао упркос толиким мјерама опрезности и чувања, а још више што је сматрао да је нанесена вјечна срамота његовом имену, одлучи да га по сваку цијену добије у руке жива или мртва. Одмах пошаље посланство тадашњем генералу Далмације преузвишеном господину Карлу Контаринију, тражећи од њега Сочивицу и дајући му до знања да му га је обавезан вратити. Али генерал разумно одговори да не зна гдје је Сочивица и да су га турски стражари, којима је био у рукама, морали боље да чувају. И још им објасни да је њихов захтјев неразуман кад су пустили да им заробљеник утекне из властите државе и да он, на крају крајева, не може да буде јамац за њихову лијеност и немар. Послије таквих Контаринијевих ријечи турски посланици почну искаљивати бијес на нашим јадним пандурима, оптужујући их пред преузвишеним генералом као сукривце за Сочивичин бијег. Да би се доне-

кле задовољили упорни турски посланици, пандури буду кажњени неком блажом казном, премда се касније показало да ништа нису били криви.

Сочивици није било доста што се ослободио из турских руку, па је непрестано размишљао како да ослободи жену и јадну дјецу. То бијаше његова једина брига и препрека за миран живот. Више пута је травничком паши поручивао да више неће чинити било каквих незаконитости Турцима ако му пуне жену и дјецу. Паша се, међутим, ругао његовим приједлозима и још више бјеснио. Сочивица га покуша придобити писмима, па му, између осталих, пошаље и једно са отприлике оваквим садржајем:

„Чуо сам, босански пашо, да се тужиш што сам утекао. Питам те – шта би ти учинио да си био на мом мјесту? Зар би дао да те вежу као стоку и воде људи који ће те, послије неког времена, по свој прилици убити? Природа свакога од нас учи да бјежимо од смрти. А шта сам ја учинио више него што сам послушао њене законе? Али, какво су злочинство, пашо, учинили моја жена и дјеца да их држиш у ропству противно сваком праву и разлогу? Мислиш ли да ћу тако да постанем послушнији? Вараш се. Постаћу још дивљији. Али чуј: ти можеш на њима да искаљујеш свој бијес, али од тога нећеш имати никакве користи, а ја ћу искалити своју мржњу против Турака, твојих поданика, што ће бити на велику твоју штету. Ох, врати ми, молим те, мо-

ју крв! Издејствуј ми опроштење од мога владара и не сјећај се више прошлих увреда. Ја ћу заузврат оставити на миру твоје поданике, а кад будем могао служићу им чак и као пратилац. Ускратиш ли ми ову милост, очекуј од мене све што може да учини очајан човјек. Сабраћу дружину, ометаћу твоју трговину, пљачкаћу твоје трговце и не буде ли ти до мене стало од данас се свечано завјетујем да ћу поклати све Турке који ми допадно шака.“

Иако паши не може служити на част да води бригу и о писмима друског разбојника, он није добро размислио каквих би све последица због тога могао да има. Кад Сочивица увидје да га паша на неки начин исмијава поче искаљивати срце на његовим поданицима да би показао да остаје вјеран своме завјету. По први пут послје бјекства удружи се са двадесет пет другова и пође према Сарајеву више конака далеко од млетачке границе. Тамо нападне караван од стотину коња са пратњом од седамдесет људи. Кад пратња угледа Сочивицу са толиком дружином брзо окрену плећа и побјегну. Убише само једног Јеврејина који, сав збуњен, не умједо да побјегне, вјероватно због тога што је схватио да ће бити опљачкан његов огромни новац који је каравана преносила.

Сочивица и његова дружина узму сав новац и робе колико је ко могао да понесе. Да не би довео у неприлике Млетачку Републику, Сочивица Турке није убио на њеној територији. Он

је био поданик обје државе, отоманске и млетачке, а знао је до у детаље колика је разлика између варварства и тираније прве и благости и човјечности друге. Но уз све то он бијаше и велики препредењак, па никада не чињаше зла ономе за кога је знао да му може нашкодити. Тог правила редовно се држе сви хајдуци. Али Сочивица је имао и других својстава која остали хајдуци најчешће нису посједовали. Његово лукавство, способност руковођења и окретност вриједиле су знатно више од њихове снаге. Он је нападао Турке на њиховој територији, гдје су му се најмање надали, односно у њиховој кући, а они и не знају да буду храбри осим у властитој кући, слично псима наших Морлака, ако је то поређење допуштено.

Послије сензационалног напада и пљачке каравана Турци нису остали мирни него су свим силама настојали да дознају гдје је. Али, док су га они тражили по планинама и равнинама, по долинама и шумама, Сочивица се шетао посред њихових градова и тргова. Његова се дружина била снабђела чак и турбанима, које су увијек носили са собом и стављали на главу прерушавајући се у Турке кад год им је то требало. Тако прерушени, а осим тога знајући да измуцају и понеку турску ријеч, мирно би ручавали усред сарајевске чаршије, а и било је право да се нахране пошто често и по 24 часа не би ништа ни окусили. Али ко би могао и да помисли да су до